

Kohtuasi C-423/23

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

10. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunale Amministrativo Regionale per la Lombardia (Lombardia maakonna halduskohus, Itaalia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

7. juuli 2023

Kaebaja:

Secab Soc. coop.

Vastustajad:

Autorità di Regolazione per Energia Reti e Ambiente (ARERA) (energeetika, võrgustike ja keskkonna reguleeriv asutus, Itaalia)

Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA

Põhikohtuasja ese

Vastustajate väljastatud erinevate aktide ja arvete tühistamine.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse Euroopa Kohtul selgitada, kas Itaalia õigusnormid, millega kehtestatakse teatud ülempiir tulule, mille tootjad saavad elektri müügist, eelkõige taastuvenergia sektoriga seotud osas, on kooskõlas selle valdkonna liidu õigusnormidega.

Eelotsuse küsimused

1. Kas direktiivi (EL) 2019/944 artikli 5 lõikega 4, direktiivi (EL) 2018/2001 põhjendustega 3 ja 12, määruse (EL) 2022/1854 põhjendustega 27, 28, 29 ja 39, artikli 6 lõikega 1 ning artikli 8 lõikega 2 on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, millega kehtestatakse elektrienergia müügist saadud turutulu ülempiirid vastavalt 27.01.2022 dekreetseaduse nr 4 artiklis 15*bis* sätestatud korrale, mis ei taga seda, et tootjad säilitavad 10% viidatud ülempiiri ületavast tulust?
2. Kas direktiivi (EL) 2019/944 artikli 5 lõikega 4, direktiivi (EL) 2018/2001 põhjendustega 2, 3 ja 12, määruse (EL) 2022/1854 põhjendustega 27, 28, 29 ja 39, artikli 6 lõikega 1 ning artikli 8 lõike 2 punktidega b ja c on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, millega kehtestatakse elektrienergia müügist saadud turutulu ülempiirid vastavalt 27.01.2022 dekreetseaduse nr 4 artiklis 15*bis* sätestatud korrale, mis ei säilita ega stimuleeri investeeringuid taastuvenergia sektoris?
3. Kas direktiivi (EL) 2018/2001 põhjendusega 3, määruse (EL) 2022/1854 põhjendustega 27 ja 41, artikli 7 lõike 1 punktidega h, i ja j ning artikli 8 lõike 1 punktidega a ja d ja lõikega 2 on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, millega kehtestatakse elektrienergia müügist saadud turutulu ülempiirid vastavalt 27.01.2022 dekreetseaduse nr 4 artiklis 15*bis* sätestatud korrale, mis ei näe ette ühtegi konkreetset ülempiiri kivisöest toodetud elektri müügist saadud tulule ega eraldi korda seoses erinevate tootmisallikatega?

Viidatud liidu õiguse sätted ja liidu kohtupraktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, eelkõige artikkel 5.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta, eelkõige põhjendused 2, 3, 12 ja 29.

Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid, eelkõige põhjendused 1, 3, 6, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 39, 40, 41 ja 71, artiklid 6, 7 ja 8.

Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks, eelkõige 2.2.1., 2.2.2., kokkuvõte ja 2. lisa.

Euroopa Kohtu 29. septembri 2016. aasta otsus C-492/14, EU:C:2016:732, ja 1. juuli 2014. aasta otsus C-573/12, EU:C:2014:2037.

Viidatud riigisiseseid sätteid

27. jaanuari 2022. aasta dekreetseadus nr 4 (Decreto-legge 27 gennaio 2022, n. 4);
artikkel 15bis

Lõikes 1 on ette nähtud energiahinna hüvitussüsteemi kohaldamine 1. veebruarist 2022 ja kuni 31. detsembrini 2022 elektrile, mille on võrku saatnud erinevat liiki elektrijaamad, mis kasutavad taastuvenergiaallikaid.

Lõikes 3 on ette nähtud, et GSE (energeetikateenuseid haldav äriühing, Itaalia) arvutab võrdlus- ja turuhinna vahe ning kirjeldab, kuidas neid hindu teenida.

Lõikes 4 on ette nähtud, et kui lõikes 3 kirjeldatud vahe on positiivne, maksab GSE vastava summa tootjale välja, ja kui vahe on negatiivne, teeb GSE juurdemaksed või nõuab tootjalt vastavat summat (kahesuunaline hüvitussüsteem).

9. augusti 2022. aasta dekreetseadus nr 115 (Decreto-legge 9 agosto 2022, n. 115);
artikkel 11

29. detsembri 2022. aasta seadus nr 197 (Legge 29 dicembre 2022, n. 197);
artikkel 1

Lõikes 30 on ette nähtud elektri tootmisest saadud turutulu ülempiir elektrile, mille on võrku saatnud elektrijaamad, mis töötavad taastuvatel energiaallikatel, mis ei kuulu eespool viidatud artikli 15bis kohaldamisalasse, ning üksused, mis kasutavad määruse (EL) 2022/1854 artikli 7 lõikes 1 sätestatud taastumatuid energiaallikaid.

Lõikes 31 on ette nähtud, et tulu ülempiiri kohaldatakse elektritootjate igasugusele turutulule, mida toodavad eespool viidatud elektrijaamad ja olemasolu korral vahendajad, kes osalevad viidatud tootjate arvel elektri hulgiturul.

Lõikes 32 on ette nähtud, et GSE arvutab võrdlus- ja turuhinna vahe ning kirjeldab, kuidas neid hindu teenida.

Lõikes 33 on ette nähtud, et kui lõikes 32 sätestatud vahe on negatiivne, teeb GSE juurdemaksed või nõuab tootjalt vastavat summat (ühesuunaline hüvitussüsteem).

Asjaolude ja menetluse lühiülevaade

- 1 Kaebajaks olev äriühing toodab elektrienergiat elektrijaamades, mis töötavad hüdroenergial.

- 2 27. jaanuari 2022. aasta dekreetseaduse nr 4 artikli 15*bis* rakendamiseks kandis ARERA oma 2022. ja 2023. aasta otsustega kaebaja äriühingute nimekirja, kelle suhtes kõnealune norm kehtib, ning seejärel väljastas GSE kaebajale mitu arvet. Viidatud otsused, muud seotud aktid ja kõnealused arved on tühistamishagi esemeks, mille kaebaja esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 3 Artikli 15*bis* kohaselt ei määratle energia tarnimise tasu selles artiklis viidatud tootjate jaoks mitte turg, vaid seadusandja omal algatusel tulu ülempiiri kehtestamise kaudu.
- 4 Viidatud artiklit oleks pidanud kohaldama ajavahemikus 1. veebruar 2022–31. detsember 2022, kuid 9. augusti 2022. aasta dekreetseaduse nr 115 artikliga 11 pikendati tähtaega 30. juunini 2023.
- 5 8. oktoobril 2022 jõustus määrus (EL) 2022/1854, mille eesmärk oli kehtestada kõrgete energiahindade leevendamiseks erakorralised sekkumismeetmed, milles oli eelkõige ette nähtud artiklis 15*bis* sätestatutega võrreldes kõrgem tulu ülempiir ja ulatuslikum kohaldamisala.
- 6 29. detsembri 2022. aasta seaduse nr 197 artikli 1 lõigetega 30–38 rakendati ajavahemikus 1. detsember 2022–30. juuni 2023 omakorda määruse (EL) 2022/1854 artikleid 6, 7 ja 8, jättes aga välja taastuvatel energiaallikatel töötavad elektrijaamad, mis kuuluvad juba artikli 15*bis* kohaldamisalasse.
- 7 Seega kohaldatai artiklist 15*bis* sätestatud tulu ülempiiri ajavahemikus 1. veebruar 2022–30. juuni 2023 taastuvatest energiaallikatest elektri tootjatele, vaatamata 29. detsembri 2022. aasta seaduse nr 197 jõustumisele, mida kohaldatai aga taastumatutest energiaallikatest ja artiklis 15*bis* nimetamata jäetud taastuvatest energiaallikatest elektri tootjatele ajavahemikus 1. detsember 2022–30. juuni 2023.
- 8 Järelikult, kuigi artikkel 15*bis* eelnes määrusele (EL) 2022/1854, oli see sisuliselt riigisisene norm, millega rakendati Euroopa Liidu õiguse normi seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energiaga.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 9 Kaebaja väidab, et 27. jaanuari 2022. aasta dekreetseaduse nr 4 artikkel 15*bis* on liidu õigusnormidega vastuolus.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 10 Elektri hind on alates 2021. aasta lõpust ebatavaliselt suurenenud, tulenevalt gaasi hinna erakorralisest tõusust, juhul kui gaasi kasutatakse kütusena elektri tootmiseks.

- 11 Artikkel 15bis, nagu ka määrus (EL) 2022/1854, võeti vastu eesmärgiga piirata ajutisel alusel selliste energiatootjate saadud erakorralist turutulu, kelle kulud ei sõltu gaasi hinna muutustest, kuna nad ei kasuta tootmiseks gaasi. Sel eesmärgil sätestatakse artiklis 15bis, et kõnealusele erakorralisele tulule kohaldatakse ülempiiri ja vastavad summad jaotatakse lõpptarbijatele.
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb selles, et Itaalia seadusandja järgitud konkreetsed eeskirjad ülempiiri kindlaks tegemiseks on kooskõlas määruses (EL) 2022/1854 kehtestatud piiridega ning Euroopa Liidu energiavaldkonna õigusaktidega, nii selle suuruse kui ka isikulise kohaldamisala osas.

SUURUS

- 13 Kuigi artikli 15bis lõike 3 punktis a sätestatud võrdlushind on 56/MWh euro ja 58/MWh euro vahel, ning on järelikult palju väiksem ELi määratud hinnast, mis võrdub 180/MWh euroga, on see ARERA väitel aga õiglane, kuna see vastab hindade aritmeetilisele keskmisele igas turutsoonis, mis registreeriti ajavahemikus 1. jaanuar 2010–31. detsember 2020, mis hinnatakse inflatsiooni alusel ümber.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et määruse (EL) 2022/1854 põhjenduses 28 sätestatu alusel oleks turutulu ülempiiri kehtestamiseks olnud vaja viidata Venemaa Ukraina-vastasele agressioonisõjale eelnenud tundidele, mil elektrinõudlus oli suurim.
- 15 Itaalia seadusandja järgitud meetod nägi aga ette energiahindade keskmise aastate, kaasa arvatud 2020. aasta lõikes, mida mõjutasid Covid-pandeemiast tulenevad kõrvalekalded, jättes aga välja 2021. aasta, mil lisaks eelneva aasta erakorralisele hüvitamisele sai alguse ennenägematu hinnatõusu uus majandustsükkel. Võrdlushinna baassummast 2021. aasta väljajätmine tõi kaasa võrdlushinna rohkem kui 10% vähenemise.
- 16 Seega kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas artiklis 15bis sätestatud turutulu ülempiir on proportsionaalne ja mõistlik, arvestades, et tootjatele ei ole tagatud seda ülempiiri ületavast tulust 10% säilitamine, nagu on aga nõutud määruse (EL) 2022/1854 põhjenduses 39.
- 17 Itaalia meede on ka sobimatu taastuenergia sektoris tehtud investeeringute ja eelkõige nende investeeringute tulevikus tegemise võime kaitsmiseks, eesmärgiga laiendada taastuenergia kasutamist, mida on aga sõnaselgelt nõutud Euroopa Liidu selle valdkonna õigusnormides.
- 18 Komisjoni 8. märtsi 2022. aasta teatises „REPowerEU“ sisalduva kokkuvõtte kohaselt on fossiilsete energiaallikate asendamine taastuenergia allikatega viivitamatult vajalik, et suurendada Euroopa energiasõltumatust, nagu direktiivi (EL) 2018/2001 põhjenduse 2 kohaselt moodustab taastuvatest energiaallikatest saadud energia edendamine tähtsa osa meetmepaketist, mis on ette nähtud 2015. aasta Pariisi kliimakokkuleppes liidule võetud kohustuse täitmiseks, sealhulgas liidu siduv eesmärk vähendada 2030. aastaks heitkoguseid vähemalt

40%, mis on sõnaselgelt määratletud „liidu energia- ja keskkonnapoliitika[le] äärmiselt olulis[ena]“.

- 19 Taastuvenergia sektoris piisavate investeeringute puudumine on osa riikide tegevusetusest kliimamuutustega võitlemisel, mida on kinnitatud mitmetes riigisisestes kohtutes (juhtumid „Urgenda Foundation“ Madalmaades, „Affaire du siècle“ Prantsusmaal, „Neubauer“ Saksamaal) ning mis on hetkel Euroopa Inimõiguste Kohtus pooleli (kaebused nr 39371/20, 53600/20 ja 34068/21).
- 20 Täpsemalt ilmneb määruse (EL) 2022/1854 põhjenduste 28 ja 29 koos lugemisest, et ülempiiri kehtestamisel on vaja jätta marginaal, mis oleks mõistlik hinna suhtes, mida investorid oleksid võinud eeldada, eesmärgiga mitte kahjustada esialgset hinnangut investeeringute tasuvuse kohta ja investeeringute väärtust mitte vähendada, asjaolud, mille Itaalia õigusnorm jättis aga hindamata.
- 21 Lisaks sellele, et see piirab otseselt taastuvatest energiaallikatest energiat tootvate ettevõtjate finantssuutlikust investeeringute tegemisel, on artiklil 15*bis* ka kaudne mõju, vähendades investorite usaldust sektori kasvu, mis on vastuolus Euroopa Kohtu poolt kinnitatud põhimõtetega, mille kohaselt on vaja „pikemas perspektiivis [...] toetada investeeringuid uutesse elektrijaamadesse“ (vt 29. septembri 2016. aasta kohtuotsus C-492/14, EU:C:2016:732, punkt 110, ja 1. juuli 2014. aasta kohtuotsus C-573/12, EU:C:2014:2037, punkt 103).

ISIKUD, KELLELE KÕNEALUSEID ÕIGUSNORME KOHALDATAKSE

- 22 Artikkel 15*bis* mõjutab ainult energiatootjaid, kes kasutavad taastuvaid energiaallikaid.
- 23 Kuigi määrusega (EL) 2022/1854 kehtestatakse tulu ülempiir ka elektritootjatele, kes kasutavad pruunsütt, toornaftat ja turvast, ja peetakse otstarbekaks kehtestada konkreetne ülempiir nendele, kes kasutavad kivisütt, ei ole aga artiklis 15*bis* ette nähtud ühtegi korda nendele tootjatele, kes on järelikult saanud põhjendamatu eelise, eelkõige ajavahemikus 1. veebruar 2022–1. detsember 2022, mil nendele ei kohaldata mitte mingit tulu ülempiiri, tuues seega kaasa diskrimineerimise ja turu toimimise moonutamise.
- 24 Lisaks, kuigi määruse (EL) 2022/1854 artikli 8 lõike 1 punkt a lubab eristada erinevatele energiaallikatele kohaldatavat korda, nähti artiklis 15*bis* aga ette üks ja sama ülempiir kõikide selles sätestatud taastuvatest energiaallikatest elektrit tootvate tootjate kategooriate turutulule, kuigi kõikide elektrijaamade kategooriate elektritootmise kulu ei ole võrdne, asjaolu, mis võib samamoodi kaasa tuua diskrimineerimise ja turu toimimise moonutamise.
- 25 Näiteks 2022. aasta kestel langes hüdroenergiat kasutanud tootjate tootmine enneolematult rohkem kui kolmandiku, mille põhjustas erakordne põud ja kõrge temperatuur, samas kui teised tootjad said sellest isegi kasu, kuigi neile kohaldati sama tulu ülempiiri.

- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seetõttu vajalikuks esitada eespool viidatud eelotsuse küsimused.

TÖÖDOKUMENT